

Владиліна Балухата

ВИШИВАНКА

Десять років поспіль у третій четвер травня в Україні відзначають День вишиванки. Незалежно від політичних поглядів українці одягають свій своєрідний оберіг. Адже саме вишиванка об'єднує, змушує переосмислити, хто ми є, яка наша роль на цій землі...

Пригадую, в молоді роки чоловікова мати віддала мені, мабуть, десятків зо два вишитих сорочок. Різних, розшитих і червоними з чорними, і блакитними, і різнокольоровими нитками, як хрестиком, так і гладдю, внизу із широкою лиштвою, на тонкому домотканому полотні – я й сьогодні ніби відчуваю їх на дотик.

– Ти їх збережи, пригодяться, – радила свекруха, віддаючи, тепер уже я розумію, дорогоцінний скарб. Але тоді, 40 літ тому, я й гадки не мала, що за такими сорочками у двотисячних роках буде справжня гонитва.

І що ж я зробила з тим скарбом? З основи пошила мішки для картоплі, яскраві відрізані рукави пішли на рушнички та серветки, ніби не можна було з чогось іншого виготовити ці кухонні атрибути. Певно, що не можна було...

І ось, 40 літ потому, коли зустрічаю чоловіка чи жінку в українській сорочці, серце радіє. Особливо, коли вишиванку одягає молодь.

Мені здається, людина у вишиванці не дозволить собі хамства, не поведе себе непристойно, не влізе в бійку. Одягнена на плечі сорочка втримає від негативних учинків, додасть упевненості, гордості не лише за себе, а й за всю Україну.

Особливо люблю «полтавську» вишивку червону з чорним. Дивлюся на неї і ніби бачу згорьовану Україну, коли дівчат забирали в турецьке рабство. Ніби бачу, як іде київським Подолом Меланка, наречена ремісника Свічки, пробиваючись крізь темряву до свого коханого. А невмирущі образи Кайдашевої сім'ї! Хоч і сварливі, але симпатичні: все вихвалялися, в кого сорочок більше та в кого вони красивіші. Цим підкреслювалося багатство родини. Жаль, що поколінню п'ятдесятих доводилося дізнаватися про значущість вишиванки тільки через персонажів української літературної класики. До того ж вишиту сорочку можна було побачити лише на сцені під час концерту.

І ось тепер знову вишиванка стала символом порядності, символом краси й України.

17 травня багато моїх земляків одягли вишивані сорочки на роботу, в навчальні заклади. Розмаїттям заграла симфонія кольорів, як і на тих сорочках, що в молоді роки мені віддала свекруха. Тепер я б ніколи не «пустила» їх на мішки та рушнички, а акуратно повісила б у шафу, періодично одягала й обов'язково залишила б для дітей, онуків, правнуків. Берегла б, як сімейну реліквію. Як бережу рушник, якому не одне століття, як бережу кожну вишивану річ.

Кілька років тому вся наша сім'я придбала красиві вишиванки. Із задоволенням одягаємо їх на великі свята. Вони підкреслюють, що ми – українці, а це для нас багато значить.

СВЯТА ТРІЙЦЯ

На п'ятдесятій день після Великодня святкують Трійцю. Свята Трійця – це Бог-Отець, Бог-Син і Бог-Святий Дух.

Цього року це свято припадало на 27 травня.

Так розпорядилася доля, що оселя, у якій я живу, розташована біля церкви. І коли мелодійний звук церковних дзвонів запрошує мирян відвідати святе місце, то їхній перелив відлунюється у дворі. Як правило, це відбувається в неділю, на великі християнські свята. Та по-особливому співають дзвони на Трійцю. Адже для Вишніків Трійця – свято храмове. Відбудована й реставрована кілька десятків років тому церква приймає цього дня людей, як на Великдень. Збудована ще в XVI столітті, вона так і називається Троїцькою Християнською церквою. Якось із Голландії сюди приїздили нащадки пана Котлярев-

ського, колишнього власника цієї пам'ятки архітектури. Завдяки їхній допомозі тепер вишняківська церква, як на мене, не поступається соборам. Фрески, картини, ікони – все це багатство народне зберігає в собі висока із зеленим куполом споруда, що потопає в зелені дерев.

А для мене Трійця – одне з найулюбленіших свят. Воно так щедро пахне м'ятою і полином, чебрецями і свіжоскошеною осокою, а ще дитинством, милим і безтурботним.

Старійшина нашої великої на той час родини бабуся напередодні Трійці посилала нас із братом на луки: «Підіть, діти, нарвіть васильків, а по дорозі клечання наламаєте», – приказувала. Нам це було за щастя! Ми вдихали аромати трав і наввипередки – хто більше – збирали обережки лугових квітів. Ох і пахли ж вони п'янко!

А до того часу, поки ми принесемо збіжжя, бабуся в хаті прибере, підлогу змиє, чистенькі фіранки на вікна повісить. Потім принесені з лук трави розтрушувала по всій оселі. Перед образом ставила пучок безсмертників і під подушки, на яких ми спали з братом, підпихала зілля: «Щоб голови не боліли», – пояснювала старенька свої дії. А принесене клечання чіпляла в кутки, на двері, хвіртку до двору – «щоб злий дух від хати відігнати». Довго в оселі стояли млосні аромати. Усе дійство відбувалося в неділю, яку бабуся називала Клечаною.

А другого дня вона вдягала святкове вбрання, білу-білу хустину і йшла до церкви. Повернення старенької ми чекали з нетерпінням, бо опісля мали їхати в гості «на храм».

Чомусь у дитинстві храм асоціювався з якоюсь величезною спорудою, схожою на церкву, з безліччю вікон, химерними візерунками на стінах і обов'язково з величезною баштою. Це так уявлялося.

Насправді ж храм – це просто була причина зайвий раз зустрітися рідні. Три дні люди нічого не робили, а відтак використовували можливість поспілкуватися, не без того щоб і по чарці випити. Як правило, господиня готувала найсмачніші їства, бо то все для дорогих гостей. Переважали різноманітні салати, особливого рослинного походження,

овочі, ягоди. У гості їздили по обіді, коли в церкві відправиться святкова літургія. Довго тоді у дворах грали музики, злітали в небо пісні...

Будучи студенткою філологічного факультету Харківського університету, я збирала фольклор. І от у селі Новачисі Хорольського району одна, вже в літах, жінка розповіла мені про Троїцьку тополю. Юна дівчина, а саме вона колись давно виконувала роль тополі, прикрашена вінками, стрічками та хустками, ходила селом. Не одна, а в супроводі таких юних красунь, як і сама. Заходили до господ односельців, вітали зі святом, і ті мали віддячити чимось смачним – цукерками, печивом, пиріжками. Потім «тополю» вели в поле і там розквітчували; заробленими їствами пригощались, і до пізньої ночі, аж поки місяць запалить у небі зорі, далеко-далеко линуло ніжно-дівоче:

*Ой там у полі тополя,
Стелиться сивий туман...*

І сьогодні, хоч минуло вже кілька десятків літ, давно відійшла на Береги Вічності бабуся, живуть ті добрі традиції і звичаї цього красивого свята – Трійці.

ВОРОЖИЛИ, ЯК ДІВЧАТАМИ БУЛИ...

Давно це було, півстоліття тому. Мою сусідку по палаті звали Ганною, вона на той час була в літах, а я мала тільки 17. Разом потрапили до лорвділення Хорольської районної лікарні: я зі своїми проблемами, вона – із хворим онучком. Гарне білявеньке, блакитнооке хлоп'ятко на ім'я Іванко добре морочило голову бабусі Ганні, а коли вкладалося спати, ми починали говорити. Найбільше тітка Ганна любила згадувати молодість. Її розповіді були то про вечорниці, то про танці під гармошку в сільському клубі, то про залицяльників. А їх у неї було, судячи із зовнішності, чимало. Розкішна коса, великі, якогось зеленкуватого кольору очі, стрункий стан. Заміж вийшла несподівано навіть для самої себе. Отак зустрілися, двома-трьома словами перекинулись – і все. Було це взимку, сиділа в хаті, бо надворі снігу по пояс, не хотілось і носа показувати на вулицю. Аж тут хтось постукав. Двері, як завжди, пішов відчиняти батько.

– Ганю, це, схоже, до тебе, – примружив праве око.

Вона вискочила в сні та так і завмерла на місці – перед нею стояв парубок у кожусі, шапці-вущанці, битих валянках, на лівому боці розтягла міхи гармошка.

– Пішли трохи подратуємо мороз, – запропонував хлопець.

– Та я навіть не знаю, як тебе й звати, – знітилась дівчина.

– Василем, – юнак посміхнувся і знову ж таки наполіг: – Одягайся, ходімо.

Увесь вечір вони з Василем «дратували мороз», кидалися сніжками, а коли провів до хати, сказав тихо, але переконливо:

– Я після армії, давай поженимось, будемо жити, заведемо своє господарство, буде все в нас добре.

Ганна була приголомшена. Отак тобі ні з того ні з сього: «Давай поженимось». Зайшла до хати. В оселі пахло хвоєю – чи то від соснових гілок, що потріскували в печі, чи то від ялинки, що прикрашала світлицю пишнотою та оксамитовою зеленню. Іграшок на ній майже не було: де їх могла взяти селянська родина? Рідко висіли паперові ліхтарики, виготовлені власноруч, колоски з лушпиння гарбузового насіння, з десяток цукерок та ватні кульки. Оце й усі прикраси. Ганна лягла на ліжко, поглядом зупинилася на ялинці. Пригадалося, як минулого року в різдвяну ніч ворожила. Поставила склянку з водою, зверху поклала дві палички, зображуючи «місточок», і пішла спати. Сон, що приснився тієї ночі, запам'ятала на все життя.

